

N.o 9.

Ank. till Riksd. kansli den 4 maj 1894, kl. 12 midd.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och förslag i syfte af landtränteriernas indragning.

I en inom Andra Kammaren afgifven motion (n:o 63) har herr *P. O. Lundell* föreslagit,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, dels att Kongl. Maj:t ville låta utreda och tillse, om möjlighet förefunnes, att landtränterierna i de städer, der riksbanken hade kontor, skulle kunna indragas, och de funktioner, som nu utfördes af landtränterierna, kunde ske genom länsstyrelsernas folioräkningar i riksbanken, dels att Kongl. Maj:t måtte till Riksdagen inkomma med det förslag i ärendet, hvartill omständigheterna kunde föranleda, dels ock slutligen, att de tjänster, som blefve vid landtränterierna lediga, måtte tills vidare endast till sättas på förordnande.

Till stöd för detta sitt förslag har motionären anført, att på de ställen, der afdelningskontor af riksbanken vore inrättade, alla de ut- och inbetalningar och öfriga funktioner, som nu skedde genom landtränterierna, borde kunna utan alla kostnader för staten ske genom folioräkningar i riksbankens kontor, i ty att anvisningar för lyftande af anslags-, aflönings- eller andra medel från statsverket, hvilka förmedlades genom länsstyrelserna, borde lika lätt och utan ökad besvär kunna af

länsbokhållare och landskamrerare utfärdas för utbetalning i riksbanken som för utbetalning å landtränterierna, likasom uppbördsmännen lika väl kunde inleverera uppbörderna till riksbankens kontor som till landtränterierna; att ett dylikt sätt för kassornas skötande med fördel användes af en del länskorporationer, såsom åtskilliga landsting, hushållningssällskap, lasarets- och andra styrelser, och att bankerna äfven för enskilde i stor utsträckning stode till tjänst för liqvider genom upp- och afskrifningsräkningar; att det derför syntes vara på tiden, att äfven staten begagnade sig af detta kostnadsfria sätt för utförande af sina liqvider, i synnerhet som staten i första rummet borde draga all möjlig fördel af sin egen bankinrättning; att redan nu riksbanken hade afdelningskontor i ett stort antal residensstäder, och att det väl vore att vänta, att det icke skulle dröja synnerligen länge, förrän dylika kontor blefve inrättade i de öfriga, hvarefter den vinst, statsverket kunde draga af den föreslagna anordningen, ingalunda blefve obetydlig; att då landträntermästarna, hvilka handhade betydliga kontanta medel, såsom 1875 års komiterade för landsstatens organisation uttalat, måste vara väl aflönade samt äfven för lokaler och deras inredning m. m. fordrades icke obetydliga belopp, en besparing af 7,000—8,000 kronor för hvarje län borde kunna göras genom att landtränterierna indroges i mån af nuvarande tjänstemäns afgång och riksbankskontors inrättande; samt att en ytterligare fördel vore, att staten på sina länskassar då finge åtnjuta den ränta, riksbanken erlade på medel, som insattes på upp- och afskrifningsräkning, och att inflytande skattemedel icke under någon tid undandroges den allmänna rörelsen.

Sedan omförmälda motion blifvit öfverlemnad till det sammansatta stats- och bankoutskottet, begärde och erhöll utskottet fullmäktiges i riksbanken yttrande öfver motionen, hvilket yttrande var af följande lydelse:

»Öfver den af herr P. O. Lundell inom Riksdagens Andra Kamraren väckta motionen n:o 63 få fullmäktige afgifva infordradt yttrande.

Härvid hafva fullmäktige af lätt insedda skäl inskränkt sig till att behandla den del af frågan, som rör riksbanken, d. v. s. de ändrade förhållanden inom banken, som skulle nödvändiggöras af den ifrågasatta indragningen af landtränterierna.

I motiveringen till motionen framhålles bland annat såsom en fördel af den föreslagna åtgärden, att staten på hela sin länskassa då finge åtnjuta den ränta, riksbanken erlägger på medel, som insättas på upp- och afskrifningsräkning. Härvid torde fullmäktige böra erinra, hurusom i gällande bankoreglemente (§ 23) är stadgadt, att upp- och afskrif-

ningsräkning icke får öppnas för staten och dess allmänna verk och kassor, med undantag af postsparbanken, hvaremot dylika medel få inneslå å folioräkning utan räntegodtgörelse. Att stadgandena härom skulle ändras i den syftning, som i motiveringen, ehuru visserligen ej i klämmen, antydes, vore ingalunda lämpligt eller öfverensstämmande med de principer, som böra följas i fråga om skötseln af en centralbank med rätt till betydlig sedelutgifning.

Beträffande omfattningen af den ökning i göromål, som för riksbanken skulle föranledas, om landtränterierna, på sätt motionären föreslagit, blefve indragna, hafva fullmäktige svårt att med bestämdhet yttra sig. Vålvilligt tillhandahållna upplysningar gifva emellertid vid handen, att utbetalningsposterna i residensstäder, der smärre afdelningskontor af riksbanken äro eller möjligen skulle blifva förlagda, uppgå till 2,000 å 3,000 om året, dock med mycket ojemn fördelning på olika månader och månadsdelar, i det att en stor del faller på de första dagarna i månaden, särskildt under mars, juni, september och december. Härtill komma inlevereringsposterna, som torde kunna beräknas till omkring 1,000 på året. I hvad mån riksbanken skulle komma att besörja utbetalningar genom posten och afsändande af värdeförsändelser under assurans, beror naturligtvis på den blifvande anordningen af de göromål, som nu besörjas i ränterierna. Skulle riksbankens biträde i det sistnämnda afseendet anlitas, måste följderna häraf blifva nya anordningar vid riksbankens kontor och förstärkning af arbetskrafterna. En sådan synes i alla händelser blifva af behovet påkallad vid de mindre kontoren, äfven om, såsom fullmäktige förutsätta, riksbanken efter ränterierernas indragning icke skulle behöfva öfvertaga annat än ifrågakommande emottagning och utbetalning af medel vid kassan eller bestrida ren kassörstjänst. Vid de smärre afdelningskontoren äro nemligen kassörs- och kamrerarebefattningarna förenade hos en person, och vid somliga — Falun, Hernösand, Kalmar, Visby och Örebro — finnes utom denne tjänsteman blott *en* ordinarie sådan — registratorn, som tillika är bokhållare. Vid kontoren i Jönköping, Karlstad, Luleå, Vexjö och Östersund är visserligen dessutom anställd en kontors- och kassaskrifvare; men äfven vid dessa kontor synes tvifvelaktigt, om en så pass stor tillökning i göromålen, som öfverflyttandet af kassatjänsten vid landtränterierna skulle medföra, kan af riksbanken öfvertagas, utan att ytterligare en ordinarie tjänsteman behöfde anställas. Erfarenheten gifver redan nu vid handen, att svårigheter särskildt vid vissa tider uppstå för uppehållande, utan att expeditionen obehörigt fördröjes, af göromål, som tillhöra kamrers- och kassörstjänsten, i synnerhet som, åtminstone

på åtskilliga håll, allmänhetens kraf i fråga om vexling, om riksbanken skall kunna skäligen gå den till mötes, i ej ringa mån taga kassörens krafter i anspråk.

Af hvad nu blifvit anfördt torde framgå, att för bestridande af de kassagöromål, som kunna falla på riksbankens del, i händelse den ifrågavarande indragningen kommer till stånd, större eller mindre förstärkning af arbetskrafterna blir nödig.»

Då efter motionärens utsago syftet med ifrågavarande förslag är att åstadkomma besparing i statsutgifterna, har utskottet sökt att tillse, huruvida och i hvad mån en sådan besparing skulle vara att förvänta, om de i motionen förordade åtgärder blefve vidtagne.

Af bankofullmäktiges ofvan intagna yttrande inhemtas, att äfven om riksbankskontorens öfvertagande af inbetalningarna till och utbetalningarna från landtränterierna icke skulle komma att bestå i annat, än att kontoren i sina kassor emottoge och utstälde qvittenser å penningar, insatte å länsstyrelsernas folioräkningar, samt mot företedda anvisningar å samma räkningar till vederbörande utbetalde de respektive anvisningsbeloppen, sådant icke skulle kunna ega rum utau ökning af personalen vid flera bland afdelningskontoren. Genom ett dylikt tillvägagångssätt skulle emellertid någon afsevärd minskning i göromålen hos länsstyrelserna uppenbarligen icke vara att vinna. Med undantag deraf, att penningar icke vidare utbetalades eller emottoges kontant i landtränteriet, skulle ju öfriga räntmästaren åliggande göromål kvarstå oförminskade.

En icke obetydlig del af länsstyrelsernas utbetalningar ske för närvarande genom försändelser med posten, ofta till ganska ringa belopp. På de ojemförligt flesta orter å landsbygden skulle vederbörande emottagare vara föga betjente med att erhålla, i stället för kontanta penningar, en anvisning å länsstyrelsens folioräkning, och då en inskränkning i bruket att tillhandahålla utbetalningsbeloppen medelst posten icke torde böra ifrågakomma, lärer för dessa fall antingen någon tjänsteman hos länsstyrelsen få påtaga sig ansvaret för penningebeloppens riktiga afsändande eller också beloppens utsändande genom posten verkställas af riksbankskontoret. Enligt bankofullmäktiges uttalande skulle emellertid riksbankens biträde i dylikt afseende förutsätta nya anordningar vid riksbankens kontor och förstärkning af arbetskrafterna utöfver hvad som skulle erfordras, derest kontoren endast komme att åt länsstyrelserna förrätta kassörstjänst i egentlig mening.

Genom hvad sålunda blifvit anfördt torde vara ådagalagdt, att ett öfverflyttande å riksbankskontoren af de hos länsstyrelserna försig-

gående in- och utbetalningar af penningar å ena sidan skulle hafva till följd en större eller mindre höjning af aflöningsstaten m. m. vid riksbankskontoren, medan å andra sidan indragning af landtränstmästaretjensten skulle komma att medföra ökade göromål för någon eller några tjänstemän å landskontoret. Bestyret med tillhandahållandet utaf utfärdade anvisningar och emottagandet af inlemnade qvitton å insättningar å folioräkningen samt dessa anvisningars och qvittons vederbörliga bokföring måste nemligen, om landtränstmästaretjensten försvinner, öfvertagas af annan tjänsteman hos länsstyrelsen. Landtränstmästaren har ock en mängd viktiga bokföringsgöromål i öfrigt att sköta och handhafver vidare stämpelpappersuppbörden för länet och redovisningar därför, hvilket senare bestyr lär för framtiden blifva i icke oväsentlig mån förökadt. Men då med den mängd af göromål, som i stadig tillväxt hopa sig hos nämnda styrelser, det omöjligen låter sig göra att pålägga landskontorets tjänstemän så beskaffade ytterligare göromål utöfver dem, de redan nu hafva att förrätta, torde närmaste följden af landtränstmästaretjenstens indragning blifva anställande å stat af en ny tjänsteman å landskontoret. För öfrigt har vid senaste löneroglering för landtränstämstärne förbehåll gjorts om deras skyldighet att biträda vid göromålen å landskontoren, hvarför, der landtränstmästaren skulle i något län ej vara fullt sysselsatt med tjänstgöringen å ränteriet, tillfälle finnes att anlita honom såsom biträde å landskontoret.

Utskottet tillåter sig vidare att påpeka, att inbetalning af kontanta penningar hos länsstyrelserna icke torde kunna fullständigt förekommas, alldenstund lagar och författningar i åtskilliga fall stadga, att penningar skola nedsättas hos Konungens befallningshafvande, som naturligen har att deröfver utfärda bevis. En tjänsteman måste därför hos länsstyrelsen finnas, till hvilken allmänheten i dylika mål eger att vända sig och som blifver ansvarig för de af honom på sådant sätt uppburna medel.

Slutligen vill utskottet erinra derom, att i den s. k. landsstatskomiténs den 13 oktober 1875 afgifna betänkande och förslag visserligen ifrågasattes indragning af landtränstmästaretjensterna, men att komitén i stället förordade inrättandet af andra tjänster af liknande beskaffenhet, hvilkas innehafvare skulle benämnas länskassörer.

Då utskottet sålunda anser, att den af motionären föreslagna anordningen icke skulle medföra någon besparing utan snarare, såsom föranledande behof af ökade arbetskrafter på två håll, landskontor och riksbankskontor, kunna gifva anledning till ökade utgifter, på samma gång för allmänheten ofta skulle genom ränteriernas indragning och

anvisningars uteslutande användande vid liqvider från staten i stället för kontanta medel uppstå känbara olägenheter, hemställer utskottet,

att herr P. O. Lundells ifrågavarande motion icke må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 4 maj 1894.

På det sammansatta utskottets vägnar:

O. R. THEMPTANDER.